

**Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus
IŠVADA
dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto įvykdymo
apyskaitos**

1	BENDRASIS 1995 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO VYKDYMO VERTINIMAS	3
1.1	Pajamos.....	3
1.2	Išlaidos	7
1.3	Biudžeto deficitas	9
1.4	Kasos apyvartos lėšos	10
2	VALSTYBĖS BIUDŽETO VYKDYMO KONTROLĖS REZULTATAI	10
2.1	Pajamos.....	11
2.2	Išlaidos	11
3	VALSTYBĖS KONTROLĖS STEBIMOS PROBLEMOS	16
4	BENDROSIOS IŠVADOS.....	16
5	PRIEDAI	17

ĮVADAS

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė atliko šalies Vyriausybės sudarytos Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos (toliau - Apyskaita) įvertinimą, apibendrinė savo tikrinimų rezultatus, parengė išvadą apie metinę valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitą (toliau - Išvada) ir teikia šią Išvadą Seimui.

Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto vykdymo rezultatuose atsispindėjo bendrosios valstybės, gyvenančios sudėtingame reformų laikotarpyje, problemos. Kitaip tariant, valstybės biudžeto vykdymui didelę įtaką turėjo šalies ūkio būklė (investiciniai procesai, atsiskaitymų būklė, mokesčių politika, visuminė paklausa, visuminė pasiūla, bankininkystės problemos ir kt.). Paminėti faktoriai šalies 1995 metų valstybės biudžetui nebuvo palankūs.

Valstybės kontrolė dar 1995 metų pirmajame pusmetyje pastebėjo, kad valstybės biudžeto pajamų užduotys nevykdomos. Todėl Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetui teikėme savo išvadą ir siūlymus dėl Vyriausybės pateiktos 1995 metų pirmojo pusmečio valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos.

Svarstymai Seimo komitete ir Vyriausybės taikytos priemonės davė tam tikrus rezultatus: nors metinė pajamų užduotis įvykdyta tik 97,1 proc., tačiau pinigine išraiška 1995 metais valstybės biudžetas surinko 1,5 karto daugiau mokesčių nei 1994 metais. *Bendrasis valstybės biudžeto pajamų augimas 1995 metais aplenkė infliacijos tempus (1995 metų faktinė infliacija buvo 35,7 proc.).*

Lietuvos Respublikoje 1995 metais valstybės biudžeto vykdymą reglamentavo Lietuvos Respublikos 1994 m. gruodžio 15 d. įstatymas Nr. I-706 "Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto ir atskaitymų į savivaldybių biudžetus normatyvų bei dotacijų patvirtinimo" (toliau - Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymas), Lietuvos Respublikos 1990 m. liepos 30 d. biudžetinės sandaros įstatymas Nr. I-430, šalies mokesčių įstatymai, kiti teisės aktai.

Valstybės biudžeto 1995 metų įvykdymo apyskaitos duomenys Išvadoje įvertinti atsižvelgiant į Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo, jo pakeitimų, kitų valstybės biudžeto lėšų naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir teisės aktų reikalavimus.

Analizuodami 1995 metų valstybės biudžeto vykdymą, naudojome ne tik Apyskaitoje pateiktus duomenis, bet ir Lietuvos banko, Finansų ministerijos, Ekonomikos ministerijos, Statistikos departamento, Lietuvos informacijos instituto informacinę ir analitinę medžiagą.

Rengdami Išvadą tikrinome:

- bendruosius Apyskaitos sudarymo klausimus (Finansų ministerijoje);
- 193 biudžetines įstaigas iki Apyskaitos sudarymo, po Apyskaitos sudarymo - 15 bei 31 įstaigą, kurioje Apyskaitos duomenimis buvo pažeisti metinio valstybės biudžeto asignavimų limitai.

Tikrinimai vykdyti pagal Valstybės kontrolės metinę darbo programą bei remiantis pagrindiniais Tarptautinės aukščiausiųjų kontrolės institucijų organizacijos audito standartais. Šių tikrinimų ataskaitos yra Išvados pagrindas.

Biudžetinės sandaros įstatymas ir Vyriausybės nutarimai numato, kad Apyskaita turi būti sudaryta remiantis tokiais pat rodikliais ir apimtimi, kaip patvirtinta metiniame biudžeto įstatyme. Tačiau Apyskaitos atskaitomybės formos įstatymais ar Vyriausybės nutarimais nepatvirtintos. Todėl Išvada sudaryta remiantis faktiškai Seimui ir Valstybės kontrolei pateiktų duomenų apimtimi ir struktūra.

Išvadoje teikiami tik tie duomenys ir tos išvados, kuriuos manome esant reikšmingais svarstant Apyskaitą. Be to, esant prieštaravimams dėl esminių vertinimų, Išvadoje yra skelbiama ir finansų ministro nuomonė.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 56 str. numatyta, kad Valstybės kontrolės ūkinės ir finansinės veiklos tikrinimo ataskaita teikiama Seimui kartu su išvada apie metinę valstybės biudžeto vykdymo apyskaitą. Tokį tikrinimą atliko valstybės kontrolieriaus paskirta komisija.

Išvadą sudaro:

- bendrasis 1995 metų valstybės biudžeto vykdymo vertinimas;
- valstybės biudžeto vykdymo kontrolės rezultatai;
- anksčiau pastebėtų problemų sprendimo vertinimas,

taip pat priedai, tarp kurių:

- Valstybės kontrolės 1995 metų veiklos ataskaita (1 priedas);
- Valstybės kontrolės ūkinės ir finansinės veiklos tikrinimo ataskaita (12 priedas).

1 BENDRASIS 1995 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO VYKDYMO VERTINIMAS

Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto įstatymu (1994 m. gruodžio 15 d. įstatymas Nr.I-706) patvirtinta 3399603 tūkst.Lt pajamų, 3818962 tūkst. Lt išlaidų (išlaidos viršija pajamas 419359 tūkst. Lt) ir 100000 tūkst.Lt kasos apyvartos lėšų.

Vyriausybės parengtoje Apyskaitoje pateikti patikslinti duomenys: pajamų planas - 4046604 tūkst. Lt, patikslintas išlaidų planas - 4588076 tūkst. Lt.

1.1 Pajamos

Lietuvos Respublikos Seimas 1995 metų valstybės biudžeto **pajamų** užduotis tikslino:

- 1995 m. birželio 13 d. įstatymu Nr.I-937 "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto ir atskaitymų į savivaldybių biudžetus normatyvų bei dotacijų patvirtinimo" pakeitimo ir papildymo" (nustatė 1995 metų valstybės biudžeto pajamų užduotį 3758604 tūkst. Lt, t.y. ją padidino 359001 tūkst. Lt);
- 1995 m. lapkričio 28 d. įstatymu Nr.I-1097 "Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų patikslinimo" (pritarta 1995 metais numatomų papildomai gauti 288000 tūkst. Lt valstybės biudžeto pajamų, iš jų 13522 tūkst. Lt - Lietuvos banko likutinio pelno įmokomis).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė neįvykdė 1995 metų valstybės biudžeto įstatymu (su pakeitimais) nustatytos bendros pajamų užduoties. Remiantis Apyskaita, valstybės biudžetas 1995 metais faktiškai gavo 3927855,6 tūkst. Lt pajamų arba 118748,4 tūkst. Lt mažiau nei buvo patvirtinta įstatymu (užduotis įvykdyta 97,1 procento).

Pajamų gavimo užduočių vykdymo analizė pagal atskirus mokesčių ir kitus mokėjimus pateikta 1 lentelėje ir 2 priede.

Iš 1 lentelėje pateiktų Apyskaitos duomenų matyti, kad *pajamų užduotys neįvykdytos*:

- fizinių asmenų pajamų mokesčio užduotis įvykdyta 98,1 procento, arba į valstybės biudžetą negauta 8545,1 tūkst. Lt;
- tarptautinės prekybos ir sandėrių mokesčių - 74,5 procento, arba negauta 64234,8 tūkst. Lt pajamų;
- baudų ir pajamų iš konfiskacijų - 90,9 procento, arba negauta 1930,5 tūkst. Lt;
- negauta lėšų, numatytų papildomai gauti, vykdant valstybės biudžetą - 288000 tūkst. Lt.

1 lentelė

Valstybės biudžeto 1995 metų pajamų užduočių įvykdymas
(pagal atskirus mokesčius ir kitus mokėjimus)

tūkst. Lt

Pajamų pavadinimas	1995 metų valstybės biudžetas				Faktiškai gauta pajamų 1994 metais
	Užduotis, nustatyta įstatymu	Įstatymais patikslinta užduotis	Faktiškai gauta	Patikslintos užduoties įvykdymas(%)	
Fizinių asmenų pajamų mokestis	782696,0	438852,0	430306,9	98,1	562875,6
Juridinių asmenų pelno mokestis	289183,0	271449,0	277577,0	102,3	340824,0
Pridėtinės vertės mokestis	1266293,0	1961641,0	1974925,9	100,7	835313,7
Akcizai	498025,0	523256,0	614237,2	117,4	281924,2
Tarptautinės preky-bos ir sandėrių mokesčiai	251647,0	251647,0	187412,2	74,5	282513,8
Žyminis mokestis	67300,0	67300,0	79265,7	117,8	4355,7
Konsulinis mokestis	8000,0	8000,0	9311,7	116,4	7825,7
Kelių mokestis	130000,0	130000,0	196503,1	151,2	149073,0
Pajamos iš finansinių ir nefinansinių valstybinių institucijų	6000,0	6000,0	17543,1	292,4	11415,5
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	18347,0	18347,0	18873,7	102,9	18198,7

Palūkanos už valstybės kapitalo naudojimą	5000,0	5000,0	16738,0	334,8	38823,3
Dividendai už akcijas	6350,0	6350,0	9112,1	143,5	6405,8
Baudos ir pajamos iš konfiskacijų	21190,0	21190,0	19259,5	90,9	6480,5
Mokestis už aplinkos teršimą	8772,0	8772,0	9305,2	106,1	5967,3
Ilgalaikio turto realizavimo pajamos	-	-	122,7	-	-
Kitos pajamos	40800,0	40800,0	67361,6	165,1	110803,5
Lėšos, numatytos papildomai gauti, vyk-dant valstyb. biudžetą		288000,0	-	-	-
Iš viso:	3399603,0	4046604,0	3927855,6	97,1	2662800,3

Užduotys pagal visas kitas mokesčių rūšis buvo viršytos, o daugiausiai papildomų pajamų surinkta akcizų mokesčiais (90981,2 tūkst. Lt), kelių mokesčių (66503,1 tūkst. Lt), pridėtinės vertės mokesčiais (13284,9 tūkst. Lt), žyminiu mokesčiu (11965,7 tūkst. Lt), palūkanomis už valstybinio kapitalo naudojimą (11738,0 tūkst. Lt), juridinių asmenų pelno mokesčiu (6128 tūkst. Lt).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 metais ėmėsi priemonių tobulinti mokesčių administravimą. Vyriausybės 1995 m. balandžio 25 d. nutarimu Nr.585 "Dėl mokesčių už naftos produktus, pagamintus akcinėje bendrovėje "Mažeikių nafta", surinkimo tvarkos" buvo pakeista akcizo ir pridėtinės vertės mokesčio už naftos produktus surinkimo tvarka, kurios įgyvendinimas turėjo lemiama reikšmės tam, kad 1995 metais į valstybės biudžetą surinkta daugiau, negu buvo nustatyta patikslinta užduotimi, akcizų bei pridėtinės vertės mokesčių. Akcizų viršplaninėms įplaukoms taip pat turėjo reikšmės ir nuo 1995 m. lapkričio 1 d. padidinti tarifai už alkoholio ir tabako gaminius.

Praėjusiais metais neįvykdytos įstatymu nustatytos užduotys pagal keturias pajamų rūšis (fizinių asmenų pajamų mokestis; tarptautinės prekybos ir sandėrių mokestis; baudos ir pajamos iš konfiskacijų; pajamos, numatytos papildomai gauti, vyk-dant valstybės biudžetą). Tai turėjo lemiama įtakos galutiniam metinės valstybės biudžeto pajamų užduoties neįvykdymui.

Mokesčių nesurinkimo veiksniai:

- Fizinių asmenų pajamų mokesčio nesurinkimui didelę įtaką turėjo sutrikę atsiskaitymai dėl Lietuvos banko valdybos sprendimo sustabdyti Lietuvos akcinio inovacinio ir "Litimpeks" bankų operacijas.
- 1995 metų valstybės biudžete patvirtintų tarptautinių prekybos ir sandėrių mokesčių užduočių įvykdymui neigiamas įtakos turėjo tai, kad jas nustatant nevisiškai buvo atsižvelgta į lengvatų atsiradimo procesus Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasirašant laisvosios prekybos sutartis su kitomis valstybėmis. Taigi nuo 1995 m. sausio 1 d. įsigaliojo laisvosios prekybos sutartis su Europos Sąjunga, pagal kurią prekėms, atvežtoms iš Europos Sąjungos šalių, taikomas lengvatinis (dažniausiai nulinis) tarifas. Toms šalims, kurioms suteiktas didžiausio palankumo statusas prekyboje, taikomas sumažintas tarifas. Prekybos ir ekonominio bendradarbiavimo sutartys 1995 metais pasirašytos su Uzbekistanu, Baltarusija, Rusija, Moldova, Indija, Bulgarija, Kinija, Kuba ir Kipru.
 - **Palyginus su 1994 metais, 9 kartus, arba 55,5 mln. Lt, sumažėjo komercinių bankų sumokėti juridinių asmenų pelno mokesčiai:** 1994 metais gauta 62362 tūkst. Lt, 1995 metais - 6897 tūkst. Lt. Tai apsprendė 1994 m. liepos 12 d. įstatymu Nr.I-539 "Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo papildymo" (Žin., 1994, Nr.55-1052) priimta įstatyminė pataisa, pagal kurią, nustatant apmokestinamąjį pelną, iš bendrųjų bankų pajamų atimami specialieji atidėjimai bankų abejotiniams aktyvams. Respublikos komercinių bankų išlaidos specialiesiems atidėjimams blogoms paskoloms ir palūkanoms 1996 01 01 sudarė 615 mln. Lt. Nesant minėtos lengvatos, bankai būtų turėję sumokėti apie 178 mln. Lt juridinių asmenų pelno mokesčio.
- Lietuvos Respublikos 1994 m. vasario 17 d. įstatymu Nr.I-396 "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl atsiskaitymų su biudžetu" pakeitimo ir papildymo" Vyriausybei buvo suteikta teisė nutarimais, priimtais pagal Lietuvos Respublikos finansų ministerijos rekomendacijas, išimtiniais atvejais atidėti 1993 metais apskaičiuotų ir nesumokėtų į valstybės biudžetą privalomų įmokų ir delspinigių išieškojimo terminus. **Atidėti mokėjimai 1996 m. sausio 1 d. sudarė 178620 tūkst. Lt.**
- Remiantis Lietuvos Respublikos 1995 m. balandžio 6 d. įstatymu Nr.I-844 "Dėl įmonių, kurių sunki finansinė būklė, bet yra galimybių stabilizuoti ir plėtoti gamybą, atsiskaitymų su biudžetu" (1995 m. spalio 19 d. įstatymo Nr.I-1072 redakcija), Vyriausybei leista iki 1995 m. gruodžio 31 d. patvirtinti sąrašą įmonių, kurių sunki finansinė būklė, bet yra galimybių stabilizuoti ir plėtoti gamybą, ir atidėti iki 1995 m. sausio 1 d. apskaičiuotų ir

nesumokėtų į valstybės biudžetą mokesčių, išskyrus fizinių asmenų pajamų mokesčių, sumokėjimo terminus. Remiantis šiuo įstatymu, Vyriausybė 1995 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr.678 "Dėl iki 1995 m. sausio 1 d. apskaičiuotų ir nesumokėtų į Lietuvos valstybės biudžetą mokesčių mokėjimo terminų" leido atidėti mokesčių mokėjimą 53 įmonėms. Mokėjimai atidedami tik įmonėms, sudariusioms su Finansų ministerija mokesčines paskolos sutartis. Tokias sutartis leista sudaryti iki 1995 m. gegužės 31 d. su sąlyga, jei sumokėti fizinių asmenų pajamų mokesčiai bei 1995 metais nustatytais terminais sumokėtos į biudžetą privalomosios (einamosios) įmokos. Iki 1995 m. gegužės 31 d. mokesčines sutartis su Finansų ministerija sudarė tik 23 įmonės. Vėliau Vyriausybė pratęsė mokesčių paskolų sudarymo laiką iki 1995 m. gruodžio 31 d. Taikant šią tvarką atidėti **mokėjimai sudarė 219218 tūkst. Lt.**

Nepriemokos didėjo ir dėl sunkios ūkio subjektų finansinės būklės. Jų veiklą trikdė sunkiai sprendžiamos problemos: tarpusavio įsiskolinimai, atsiskaitymų su partneriais netobulumas, investicijų ir bankininkystės problemos.

Dėl šių priežasčių valstybės biudžetui 1995 metais liko skolingos net didelės įmonės (akcinė bendrovė "Vilniaus Viktorija", AB "Neris", AB "Mažeikių elektrotechnika", AB "Nuklonas", AB "Elfa", AB "Mastis", AB "Apvija", AB "Jonavos baldai", valstybinė gamykla "Gražtai" ir kt.), Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr.1506 šioms įmonėms nesumokėtų mokesčių mokėjimo terminus atidėjo iki 2000 m. gruodžio 1 d.

- **Nustatyta nemažai atvejų, kai įmonės, turėdamos įsiskolinimų biudžetui, investavo lėšas į kitas įmones, teikė garantijas bankams dėl kreditų suteikimo kitiems ūkio subjektams (kreditų negrąžinus, juos dengė iš savo lėšų).** Pavyzdžiui, Panevėžio miesto valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, akcinė bendrovė "Aurida", būdama skolinga biudžetui, investavo į kitas įmones 785 tūkst. Lt, akcinė bendrovė "Panevėžio maistas" - 95 tūkst. Lt. Be to, akcinė bendrovė "Panevėžio maistas" suteikė tris garantijas (viena jau įvykdyta), o "Ankoro" bankas nusirašė nuo bendrovės sąskaitos 429 tūkst. Lt (Vyriausybė 1995 m. lapkričio 1 d. nutarimu Nr.1506 leido šiai akcinei bendrovei nesumokėtų į biudžetą mokesčių mokėjimo terminą atidėti iki 2000 m. gruodžio 1 d.).

Valstybės biudžeto 1995 metų pajamų struktūra, jos pasikeitimas ir palyginimas su 1994 metais pateiktas 2 lentelėje ir 4 priede.

Iš 2 lentelėje ir 4 priede pateiktų duomenų matyti, kad *1995 metų valstybės biudžeto pajamų struktūroje, palyginus ją su 1994 metais, įvyko dideli pokyčiai.*

Tarptautinis prekybos ir sandėrių mokesčių *lyginamasis svoris sumažėjo* 2,2 karto (nuo 10,6 procento iki 4,8 procento), kitų pajamų straipsnio lyginamasis svoris - 2,3 karto (nuo 4,0 procentų iki 1,7 procento), fizinių asmenų pajamų mokesčio - 1,9 karto (nuo 21,1 procento iki 11,0 procento), juridinių asmenų pelno mokesčio - 1,8 karto (nuo 12,8 procento iki 7,1 procento); pridėtinės vertės mokesčio *lyginamasis svoris padidėjo* 1,6 karto (nuo 31,4 procento iki 50,3 procento), akcizų - 1,5 karto (nuo 10,6 procento iki 15,6 procento), žyminis mokeskis - 10 kartų (nuo 0,2 procento iki 2,0 procento). **Priežastys:**

Tarptautinės prekybos ir sandėrių mokesčio lyginamojo svorio sumažėjimas paaiškinamas šios biudžeto pajamų užduoties neįvykdymu, o tam lemiamą reikšmę turėjo tai, kad nustatant pajamų surinkimo užduotį nevisiškai buvo atsižvelgta į lengvatas, kurios atsirado Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasirašius laisvosios prekybos sutartis su kitomis valstybėmis. Lengvatų atsiradimas galėjo būti numatytas teikiant Seimui valstybės biudžeto metinį projektą, tačiau šis faktorius įvertintas nepakankamai.

Valstybės biudžeto 1995 metų pajamų struktūra

procentais

Eil. Nr.	Pajamų pavadinimas	1995 metų valstybės biudžeto pajamų struktūra		1994 metų valstybės biudžeto pajamų struktūra
		patikslinta užduotis	faktinis įvykdymas	
1.	Fizinių asmenų pajamų mokestis	10,8	11,0	21,1
2.	Juridinių asmenų pelno mokestis	6,7	7,1	12,8
3.	Pridėtinės vertės mokestis	48,5	50,3	31,4
4.	Akcizai	12,9	15,6	10,6
5.	Tarptautinės prekybos ir sandėrių mokesčiai	6,2	4,8	10,6
6.	Žyminis mokestis	1,7	2,0	0,2
7.	Konsulinis mokestis	0,2	0,2	0,3
8.	Kelių mokestis	3,2	5,0	5,6
9.	Pajamos iš finansinių ir nefinansinių valstybinių institucijų	0,2	0,4	-
10.	Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	0,5	0,5	0,7
11.	Palūkanos už valstybinio kapitalo naudojimą	0,1	0,4	1,5
12.	Dividendai už akcijas	0,2	0,2	0,2
13.	Baudos ir pajamos iš konfiskacijų	0,5	0,5	0,2
14.	Mokestis už aplinkos teršimą	0,2	0,2	0,2
15.	Ilgalaikio turto realizavimo pajamos	-	0,1	-
16.	Pajamos už monetų kaldinimą ir Lietuvos banko pelno likutis	-	-	0,4
17.	Įplaukos iš ūkiui suteiktų paskolų	-	-	0,2
18.	Kitos pajamos	1,0	1,7	4,0
19.	Lėšos, numatytos papildomai gauti, vykdant valstybės biudžetą	7,1	-	-
	Iš viso:	100	100	100

- *Fizinių asmenų pajamų mokesčio* lyginamasis svoris sumažėjo dėl šios pajamų užduoties neįvykdymo. Tam didelę įtaką turėjo žymus atsiskaitymų sutrikimas, kai Lietuvos banko valdyba sustabdė Lietuvos akcinio inovacinio banko ir "Litimpeks" banko operacijas.
 - *Pridėtinės vertės mokesčio ir akcizų* lyginamojo svorio padidėjimui, mūsų vertinimu, didžiausią įtaką turėjo pagerintas mokesčių administravimas.
- *Kitų mokesčių struktūriniai pokyčiai nežymūs.* Pavyzdžiui, konsulinio mokesčio lyginamasis svoris sumažėjo (nuo 0,3 procento iki 0,2 procento), taip pat sumažėjo lyginamasis svoris kelių mokesčio (nuo 5,6 procento iki 5,0 procento) bei mokesčio už valstybinius gamtos išteklius (nuo 0,7 procento iki 0,5 procento).

Baigiamoji pastaba

Lietuvos Respublikos 1995 m. lapkričio 28 d. įstatyme Nr.I-1097 "Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų patikslinimo" nurodyta: "1 straipsnis. Pritarti 1995 metais numatomų papildomai gauti 288000 tūkst. Lt valstybės biudžeto pajamų, iš jų 13522 tūkst. Lt - Lietuvos banko likutinio pelno įmokos, paskirstymui". Mūsų nuomone, šio įstatymo straipsnio formuluotė neatitiko bendrųjų biudžeto tvirtinimo principų, todėl Apyskaitos ir Išvados rengėjams buvo sunkumų - vieniems rengiant Apyskaitą, kitiems vertinant joje pateiktus pajamų užduoties struktūros duomenis.

1.2 Išlaidos

Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto įstatymu (1994 m. gruodžio 15 d. Nr.I-706) patvirtinta išlaidų - 3818962 tūkst. Lt, įstatymais patikslinta išlaidų užduotis - 4588076 tūkst. Lt. Apyskaitos duomenimis, faktiškos išlaidos sudarė 4428751,2 tūkst. Lt, t.y. 159324,8 tūkst. Lt mažiau, arba 96,5 proc., planuotų išlaidų (išsami analizė 5 priede).

Valstybės biudžeto išlaidos 1995 metais tikslintos šešiais įstatymais (1995 02 23 Nr.I-810; 1995 05 02 Nr.I-871; 1995 06 13 Nr.I-937; 1995 07 03 Nr.I-995; 1995 09 28 Nr.I-1049; 1995 11 28 Nr.I-1097). Šiais įstatymais tik peržiūrėtos asignavimų valdytojams skirtos valstybės biudžeto išlaidų apimtys (vieniems išlaidos sumažintos, kitiems - padidintos).

Bendra išlaidų apimtis padidinta trimis įstatymais:

- 1995 m. birželio 13 d. įstatymu Nr.I-937 - 359001 tūkst. Lt (patvirtinta išlaidų - 4177963 tūkst. Lt);
- 1995 m. rugsėjo 28 d. įstatymu Nr.I-1049 - 16000 tūkst. Lt (patvirtinta išlaidų - 4193963 tūkst. Lt);
- 1995 m. lapkričio 28 d. įstatymu Nr.I-1097 pritarta 1995 metais numatomų papildomai gauti 288000 tūkst. Lt paskirstymui bei sumažinti kaip netekusius paskirties valstybės biudžeto asignavimus 43661 tūkst. Lt (įstatymo 1 ir 2 straipsniai). Pagal šio įstatymo 4 straipsnį išlaidoms skirta 437774 tūkst. Lt. Padidintas 1995 metų valstybės biudžeto deficitas 106113 tūkst. Lt [(288000+43661)-437774].
- Iš viso šiais įstatymais 1995 metų valstybės biudžeto išlaidos padidintos 769114 tūkst. Lt (359001+16000+394113= 769114) ir nustatyta galutinė išlaidų suma 4588076 tūkst. Lt (3818962+769114= 4588076).

Įstatymais patikslintos 1995 metų valstybės biudžeto planinės išlaidos viršijo patikslintas planines pajamas, o patikslintas planinis deficitas sudarė 541472 tūkst. Lt.

Valstybės biudžeto išlaidų faktinė struktūra pagal svarbiausias valstybės funkcijas, taip pat jos pokyčiai lyginant su išlaidų struktūra, patvirtinta įstatymu, patikslintu išlaidų planu bei su faktine 1994 metų struktūra, pateikti 3 lentelėje bei 6, 7 prieduose.

Išlaidų struktūra (faktiška ir įstatymu patvirtinta):

- lyginant faktišką 1995 metų valstybės biudžeto įvykdymo išlaidų struktūrą su valstybės biudžeto 1995 metų įstatymu patvirtinta išlaidų struktūra, matyti, kad santykinai daugiau nei patvirtinta yra faktiškai atiduota lėšų: kuro ir energijos tiekimo paslaugų finansavimui (patvirtinta 3,8 proc., faktiškai 4,7 proc.); žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei ir medžioklei (patvirtinta 11,0 procento, faktiškai 12,0 procento); išlaidoms, nepriskirtoms pagrindinių funkcijų grupėms, finansuoti (patvirtinta 6,6 procento, faktiškai įvykdyta 10,8 procento); dotacijoms savivaldybių biudžetams (patvirtinta 7,8 procento, faktiškai įvykdyta 11,2 procento);
- socialinio draudimo, socialinės apsaugos ir rūpybos išlaidoms kiek įstatymu patvirtinta, tiek lėšų ir skirta (6,6 proc.);
- visoms kitoms valstybės funkcijoms finansuoti skirta ir faktiškai panaudota mažiau nei patvirtinta įstatymu.

Valstybės biudžeto išlaidų planinė patikslinta struktūra, palyginus ją su patvirtintu Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymu, žymiai pasikeitė ir dėl minėtų Seimo 1995 metais priimtų sprendimų keisti valstybės biudžeto išlaidų apimtį ir struktūrą. Šiais sprendimais buvo *sumažintos planinės išlaidos* bendrajam valstybės valdymui (patvirtinta Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymu 10,3 procento, patikslintas planas 8,8 procento), krašto apsaugai (patvirtinta įstatymu 3,6

procento, patikslintas planas 3,0 procento), viešajai tvarkai ir visuomeninei apsaugai (patvirtinta įstatymu 17,5 procento, patikslintas planas 15,2 procento), švietimui (patvirtinta įstatymu 11,8 procento, patikslintas planas 10,6 procento), sveikatos apsaugai (patvirtinta įstatymu 8,3 procento, patikslintas planas 7,3 procento), socialiniam draudimui, socialinei apsaugai ir rūpybai (patvirtinta įstatymu 6,6 procento, patikslintas planas 6,5 procento), sveikatingumui (sportui), rekreacijai, kultūrai (patvirtinta įstatymu 3,5 procento, patikslintas planas 3,4 procento), mineralinių išteklių gamybai (išskyrus kūrą), pramonei ir statybai (patvirtinta įstatymu 0,9 procento, patikslintas planas 0,8 procento), transportui ir ryšiams (patvirtinta įstatymu 7,7 procento, patikslintas planas 6,4 procento), kitai ekonominei veiklai (patvirtinta įstatymu 0,6 procento, patikslintas planas 0,5 procento). *Padidintos planinės išlaidos* kuro ir energijos tiekimo paslaugoms (patvirtinta įstatymu 3,8 procento, patikslintas planas 4,6 procento), žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei ir medžioklei (patvirtinta įstatymu 11,0 procento, patikslintas planas 12,5 procento), išlaidoms, nepriskirtoms pagrindinių funkcijų grupėms (patvirtinta įstatymu 6,6 procento, patikslintas planas 9,4 procento), dotacijos savivaldybių biudžetams (patvirtinta įstatymu 7,8 procento, patikslintas planas 10,8 procento).

3 lentelė

Valstybės biudžeto 1994 ir 1995 metų išlaidų struktūra

procentais

Išlaidų kryptys	Kodas	Valstybės biudžeto 1995 metų struktūra			1994 metų valstybės biudžeto faktinis įvykdymas
		Patvirtinta įstatymu	Patikslinta įstatymu	Faktiškai įvykdyta	
Bendras valstybės valdymas	1	10,3	8,8	8,5	8,7
Krašto apsauga	2	3,6	3,0	2,8	2,7
Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga	3	17,5	15,2	14,9	12,0
Švietimas	4	11,8	10,6	10,3	11,3
Sveikatos apsauga	5	8,3	7,3	7,2	7,4
Socialinis draudimas, socialinė apsauga ir rūpyba	6	6,6	6,5	6,6	5,8
Butų ir komunalinis ūkis	7	-	0,2	0,2	-
Sveikatingumas (sportas), rekreacija, kultūra	8	3,5	3,4	3,3	3,5
Kuro ir energijos tiekimo paslaugos	9	3,8	4,6	4,7	7,7
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė ir medžioklė	10	11,0	12,5	12,0	8,1
Mineralinių išteklių gavyba (išskyrus kultūrą), pramonė ir statyba	11	0,9	0,8	0,6	0,7
Transportas ir ryšiai	12	7,7	6,4	6,4	7,1
Kita ekonominė veikla	13	0,6	0,5	0,5	3,2
Išlaidos, nepriskirtos pagrindinių funkcijų grupėms	14	6,6	9,4	10,8	9,9
Dotacijos savivaldybių biudžetams		7,8	10,8	11,2	11,9
Valstybės biudžeto išlaidos - iš viso:		100	100	100	100

Valstybės biudžeto išlaidų bendroji suma 1995 metais, palyginus su 1994 metais, padidėjo 1,5 karto (pajamos taip pat padidėjo 1,5 karto).

Atskiroms valstybės funkcijoms vykdyti valstybės biudžeto lėšos 1995 metais, palyginus su 1994 metais, buvo finansuojamos tokiais prioritetais:

- didesnis nei bendrasis išlaidų padidėjimas (1,5 karto) buvo žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei ir medžioklei (2,2 karto); viešajai tvarkai ir visuomeninei apsaugai (1,8 karto); socialiniam draudimui, socialinei apsaugai, rūpybai (1,7 karto); butų ir komunaliniam ūkiui (1,7 karto); išlaidoms, nepriskirtoms pagrindinių funkcijų grupėms (1,6 karto);
- vidutinį metinį bendrąjį išlaidų didėjimą atitiko krašto apsaugai, mineralinių išteklių gamybai (išskyrus kūrą), pramonei ir statybai skirtos išlaidos ir savivaldybių biudžetams bei sveikatos apsaugai perduotos lėšos;
- mažesnis nei bendrasis vidutinis išlaidų didėjimas buvo kuro ir energijos tiekimo srityje (sumažėjo 1,1 karto) ir kitos ekonominės veiklos straipsniuose (4 kartus sumažėjo).

Finansų ministerija 1995 metais asignavimų valdytojams perdavė 4456526,1 tūkst. Lt, tačiau finansavimo lygis pagal išlaidų kryptis bei asignavimų valdytojus buvo skirtingas (8 priedas). Apyskaitos paaiškinamajame rašte Vyriausybė šių

skirtumų išsamiai nepaaiškino. Nepanaudotus 1994 metais valstybės biudžeto asignavimų likučius, buvusius asignavimų valdytojų sąskaitose (354,2 tūkst. Lt), užskaičius į 1995 metų finansavimą, perduotų asignavimų bendra suma būtų 4456880,4 tūkst. Lt, arba 99,4 procentų valstybės biudžeto 1995 metų patikslintos planinės sumos (išsami analizė 9 priede).

Iš valstybės biudžeto visi planuoti asignavimai savivaldybių biudžetams (498068,0 tūkst. Lt) atiduoti.

1.3 Biudžeto deficitas

Valstybės išdas 1995 metais gavo 3927855,6 tūkst. Lt pajamų, faktinių išlaidų padaryta 4428751,2 tūkst. Lt. Apyskaitos duomenimis, faktinis valstybės biudžeto deficitas 1995 metais buvo 500895,6 tūkst. Lt (4428751,2-3927855,6); planinis deficitas didesnis už faktinį 40577 tūkst. Lt (541472-500895) (išsamūs duomenys - 4 lentelėje).

4 lentelė

Valstybės biudžeto 1995 metų deficitų analizė

tūkst. Lt				
Eil. Nr.	Turinys	Pajamos	Išlaidos	Deficitas (išlaidos viršija pajamas)
1.	Lietuvos Respublikos 1995 m. valstybės biudžeto įstatymu patvirtintas deficitas	3399603	3818962	419359
2.	Planinis deficitas, įstatymais pakeitus 1995 metų valstybės biudžeto pajamas ir išlaidas	4046604	4588076	541472
3.	Faktinis 1995 m. valstybės biudžeto deficitas (Apyskaitos duomenimis)	3927856	4428751	500895

Lietuvos Respublikos 1994 12 15 įstatymo Nr. I-706 "Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto ir atskaitymų į savivaldybių biudžetus normatyvų bei dotacijų patvirtinimo" 4 straipsniu, Vyriausybei suteikta teisė imti paskolas 1995 metų valstybės biudžeto deficitui finansuoti.

Finansų ministerija valstybės biudžeto deficitui dengti 1995 metais ėmė paskolas iš bankų, platino Vyriausybės vertybinius popierius šalyje ir užsienyje. 1995 metais išleista 71 Vyriausybės vertybinių popierių emisija ir parduota vertybinių popierių pagal nominalią vertę - už 2690110 tūkst. Lt, išpirktos 62 emisijos už 2263380 tūkst. Lt (iš jų 1994 metų emisijų už 249174 tūkst. Lt). Valstybės skola 1996 m. sausio 1 d. šalies vertybinių popierių turėtojams buvo 676710 tūkst. Lt. Be to, remiantis LR Vyriausybės 1995 12 14 nutarimu Nr. 1568 "Dėl Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo užsienio kapitalo rinkoje", Finansų ministerija 1995 12 15 pasirašė susitarimą su "Nomura International Ltd" dėl 60 mln. USD, arba 240 mln. Lt vertės vertybinių popierių pardavimo 2 metams su 10 procentų metinėmis palūkanomis.

Tokiu būdu bendra valstybės skola šalies ir užsienio Vyriausybės vertybinių popierių turėtojams 1996 m. sausio 1 d. buvo 916710 tūkst. Lt.

Pardavus Vyriausybės vertybinius popierius 1995 metais valstybės biudžetas gavo 730715 tūkst. Lt, iš jų 205260 tūkst. Lt už užsienyje parduotus vertybinius popierius.

Vertybiniais popieriais išpirkti panaudota 264473 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų, iš jų komisiniam mokesčiui ir palūkanoms 85273 tūkst. Lt (pastaroji suma Apyskaitoje įskaityta į skolų aptarnavimo išlaidas). Tokiu būdu biudžeto deficitui dengti buvo panaudota 551515 tūkst. Lt. Atsižvelgiant į tai, kad iš gautų pajamų už parduotus vertybinius popierius padėti depozitai bankuose sudaro 77805 tūkst. Lt (Lietuvos banke - 30000 tūkst. Lt, Vakarų banke - 30000 tūkst. Lt ir akcinėje bendrovėje "Aurabankas" - 17805 tūkst. Lt) bei negražinta trumpalaikė 35604 tūkst. Lt paskola Valstybiniam komerciniam bankui, tai valstybės biudžeto deficitui dengti paimta 664924 tūkst. Lt paskolų.

Taigi, pažeidžiant 1995 metų valstybės biudžeto įstatymo 1 str., 1995 metais paimta paskolų 123452 tūkst. Lt daugiau, nei įstatymas leido imti patikslintam valstybės biudžeto deficitui dengti (541472 tūkst. Lt), arba 164028,4 tūkst. Lt daugiau nei faktinis valstybės biudžeto deficitas (500895 tūkst. Lt).

Lietuvos Respublikos finansų ministro prieštaravimas

Lietuvos Respublikos finansų ministras A. Križinauskas nesutiko su tokia Valstybės kontrolės išvada ir savo 1996 05 27 pastabose paaiškino, kad iš valstybės biudžeto deficitui dengti paimtų 664924 tūkst. Lt paskolų faktiškai deficitui dengti panaudota 500895,6 tūkst. Lt, o kitos skolintos lėšos (164028,4 tūkst. Lt) rezervuotos valstybės depozitinėse ir kitose Lietuvos banko bei komercinių bankų sąskaitose, iš jų Lietuvos banko depozitinėje sąskaitoje (40 mln. Lt), Vakarų banke (30 mln. Lt), "Aurabank" (27805 tūkst. Lt), "įšaldyta" kituose probleminiuose bankuose (28549,9 tūkst. Lt),

suteikta trumpalaikė paskola 1994 metų paskoloms gražinti (35 mln. Lt) ir lėšų likutis valstybės išdo sąskaitoje (267,8 tūkst. Lt).

Finanų ministro prieštaravimuose pateikti duomenys taip pat apie valstybės biudžeto lėšas depozitinėse sąskaitose Lietuvos banke (10 mln. Lt) ir "Aurabanke" (10 mln. Lt).

Į paaiškinimą neatsižvelgta, nes Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo (1994 12 15 Nr. I-706, patikslintas 1995 11 08 Nr. I-1097) 4 straipsniu Vyriausybei suteikta teisė imti paskolas ne didesniai kaip 541472 tūkst. Lt deficitui finansuoti. Paimta paskolų 123452 tūkst. Lt daugiau, nei leido įstatymas. Be to, po Apyskaitos pateikimo pasikeitė esminės aplinkybės: rezervuotos depozituose lėšos probleminiuose bankuose faktiškai prarado "rezervo" statusą: "Aurabanke" jos kapitalizuotos Seimo sprendimu, Vakarų banke dėl šių lėšų skyrimo pažeidimų iškelta baudžiamoji byla, o lėšų susigrąžinimas bankroto atveju visa apimtimi yra nerealus.

1.4 Kasos apyvartos lėšos

Pažeidžiant Biudžetinės sandaros įstatymo 15 str. ir Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 str. reikalavimus, neišsaugotos įstatyme numatytos kasos apyvartos lėšos (100000 tūkst. Lt).

Lietuvos Respublikos finansų ministro prieštaravimas

Lietuvos Respublikos finansų ministras A. Križinauskas nesutiko su tokia Valstybės kontrolės išvada ir savo 1996 05 27 pastabose nurodė, kad "iš esmės neteisingas teiginys, kad 1996 m. sausio 1 d. neišsaugotos kasos apyvartos lėšų faktinis likutis, nes 97,8 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų suma, kuri padėta į depozitines sąskaitas įvairiuose bankuose, ir yra laisvas biudžeto lėšų likutis bei kasos apyvartos lėšos. Kasos apyvartos lėšos neišsaugomos tik tais atvejais, kai padaromos išlaidos, o lėšų padėjimas depozitinėse sąskaitose - tai ne padarytos išlaidos".

Į paaiškinimą neatsižvelgta, nes

- padėjus lėšas į depozitines sąskaitas bankuose yra padaromos kasinės išlaidos;
- kaip pažymėta vertinant pažeidimą dėl biudžeto deficito ribos viršijimo, faktinės aplinkybės dėl lėšų, padėtų į depozitines sąskaitas, yra pasikeitusios (dalis rezervuotų lėšų tapo išlaidomis).

Išvados dėl 1995 metų valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų:

1. Įstatymais nustatytos užduotys neįvykdytos (pajamos - 97,1 proc., išlaidos - 96,5 proc.).
2. Faktinė pajamų ir išlaidų struktūra skyrėsi nuo įstatymais nustatytos valstybės biudžeto struktūros.
3. Nesilaikant Biudžetinės sandaros įstatymo 15 str. ir Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 str. reikalavimų, neišsaugotos kasos apyvartos lėšos (100000 tūkst. Lt).
4. Pažeisdama Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 4 str. reikalavimus, Vyriausybė paėmė paskolų 123452 tūkst. Lt daugiau, nei įstatymas leido imti planiniam biudžeto deficitui dengti (arba 164028 tūkst. Lt daugiau nei faktinis valstybės biudžeto deficitas).
5. Išvardintos 1-3 punktuose išvados buvo paminėtos ir Valstybės kontrolės išvadoje dėl 1994 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, o dėl planinio deficito finansavimo, tai mes 1994 metų išvadoje nurodėme, kad Vyriausybė 1994 metais neužtikrino jo planinio finansavimo.

2 VALSTYBĖS BIUDŽETO VYKDYMO KONTROLĖS REZULTATAI

Valstybės kontrolės 1995 metais atliktų tikrinimų rezultatai ir esminiai pažeidimai išsamiai aptarti 1995 metų ataskaitoje (1 priedas).

Metinėje ataskaitoje pateiktos tokios svarbiausios biudžetinių lėšų naudojimo tikrinimų apžvalgos:

- valstybės biudžeto lėšų naudojimas valdžios ir valdymo institucijų darbuotojų darbui apmokėti;
- lėšų, skirtų sveikatos apsaugai, panaudojimo tikrinimas;
- lėšų, skirtų mokslui, panaudojimo tikrinimas;
- aukščiausiųjų valstybės valdymo institucijų biudžetinių lėšų naudojimo kontrolės rezultatai;
- pasienio policijos departamento rinktinėms išlaidų sąmatos vykdymo tikrinimas;
- savivaldybių biudžetų vykdymo tikrinimas;
- teritorinių valstybinių mokesčių inspekcijų darbo tikrinimas;
- valstybės kapitalo ir paramos naudojimas žemės ūkyje.

Valstybės kontrolės Kvotos skyrius 1995 metais iškėlė 6 baudžiamąsias bylas pagal tikrinimų metu surinktus duomenis dėl 30,5 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų, skirtų ir panaudotų pažeidžiant įstatymus. Baudžiamosios bylos iškeltos pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso:

- 275 straipsnį “Turto pasisavinimas arba iššvaistymas” - keturios bylos (dėl 46 tūkst. Lt);
- 288 straipsnį “Tarnybos pareigų neatlikimas” - viena byla (dėl 483 tūkst. Lt);
- 287 straipsnį “Tarnybos įgaliojimų viršijimas” - viena byla (dėl 30000 tūkst. Lt).

Vertindami Apskaitoje pateiktus duomenis, turime tokias **pastabas**:

2.1 Pajamos

2.1.1

Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymas, Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymas bei Vyriausybės patvirtintos Valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo bei vykdymo bendrosios taisyklės nenumato, kad būtų leidžiama atlikti tarpusavio užskaitymus tarp valstybės biudžetui skolingų ūkio subjektų ir iš valstybės bei savivaldybių biudžetų išlaikomų įstaigų, skolingų minėtiems ūkio subjektams. Tačiau Finansų ministerija 1995 metais septyniems ūkio subjektams (Ignalinos AE - 18812,2 tūkst. Lt, AB “Lietuvos dujos” -1481,0 tūkst. Lt, AB “Anykščių vynas” -1980,0 tūkst. Lt, AB “Daugėlių statybinės medžiagos”- 61,0 tūkst. Lt, AB “Limeka” - 232,6 tūkst. Lt, UAB “Kavoliškis” - 159,6 tūkst. Lt, Užsienio reikalų ministerija - 8073,2 tūkst. Lt) įskaitė į biudžeto pajamas šių įmonių, įstaigų privalomų mokėjimų įsiskolinimų 30799,6 tūkst. Lt bei šią sumą apskaitė kaip finansavimą biudžetinių įstaigų, skolingų už šiluminę energiją. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr.536 patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo bei vykdymo bendrųjų taisyklių 47 punkte nurodyta, kad į Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetus įskaitomos įmokos, mokamos į atitinkamo rajono ar miesto valstybinei mokesčių inspekcijai atidarytą biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą. Todėl, mūsų nuomone, tarpusavio užskaitymų tvarka turėtų būti aiškiai reglamentuota įstatyme ir minėtose taisyklėse.

2.1.2

Į valstybės biudžeto pajamas patekę mokesčiai užsienio valiuta buvo apskaitomi valiutinėje sąskaitoje. Per 1995 metus į šią sąskaitą buvo gauta 80103,8 tūkst. Lt mokesčių, iš jų 3070,1 tūkst. Lt valstybinės rinkliavos, 26406,9 tūkst. Lt maito mokesčių, 47092,4 tūkst. Lt pridėtinės vertės mokesčių, 326,6 tūkst. Lt akcizų, 3207,8 tūkst. Lt kitų įplaukų.

Užsienio valiutų 1995 metais parduota už 75511,9 tūkst. Lt, o į valstybės biudžeto sąskaitą už parduotas valiutas gauta 74955,5 tūkst. Lt.

Už parduotą užsienio valiutą (dėl kursų skirtumų) valstybės biudžetas neteko 556,4 tūkst. Lt, t.y. *valstybė dėl šių operacijų patyrė nuostolius*. Valstybės biudžeto lėšų apskaitoje negautų lėšų suma buvo mažinamos valstybės biudžetui priklausančios pajamos. Mūsų nuomone, apskaitoje šios operacijos būtų parodytos realiai ir metodologiškai teisingai, jei negautomis pajamomis dėl valiutų kursų pasikeitimo būtų didinamos atitinkamos išlaidos, o ne mažinamos pajamos.

2.1.3

Pažeidžiant Lietuvos Respublikos pinigų įstatymo 3 straipsnį, kai kuriuos atsiskaitymus su šalies įmonėmis Finansų ministerija atliko užsienio valiuta. Tokiu būdu Finansų ministerija 1995 11 24 pavedimu Nr.54 pervedė 97691,23 USD (390764,92 Lt) Taupomajam bankui palūkanas už valstybinės įmonės “Valstybinė energetikos sistema” iš šio banko gautą kreditą. Tą pačią dieną, t.y. 1995 11 24, valstybinė įmonė “Valstybinė energetikos sistema” į valstybės biudžeto valiutinę sąskaitą pavedimu Nr.6 grąžino 101917,81 USD (407671,24 Lt). Finansų ministerija, vykdydama 1995 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr.878 “Dėl paskolų, suteiktų valstybinei įmonei “Lietuvos valstybinė energetikos sistema” ir Mažeikių valstybinei įmonei “Nafta”, grąžinimo”, 1995 07 03 tarptautiniu pavedimu Nr.28 į Lietuvos banko sąskaitą Nr.04-098-9607, esančią Niujorke, pervedė 780000 USD kaip laiku Lietuvos bankui negrąžintą valstybinės įmonės “Nafta” paskolą. Ši suma (3120 tūkst. Lt) 1995 07 19 pavedimu Nr.2280 grąžinta į valstybės biudžeto sąskaitą.

2.2 Išlaidos

2.2.1

Valstybės biudžeto išlaidų įstatymu nustatyti (patikslinti) rodikliai (paprastosios išlaidos, darbo užmokestis, nepaprastosios išlaidos) 1995 metais įvykdyti taip:

- paprastųjų išlaidų padaryta 38631534 tūkst. Lt, arba 97,7 procento;
- darbo užmokesčio išlaidų padaryta 936900,9 tūkst. Lt, arba 96,1 procento;
- nepaprastųjų išlaidų padaryta 565597,8 tūkst. Lt, arba 89,2 procento.

Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymu nustatytų išlaidų rodiklių įvykdymo duomenys yra 10 priede.

2.2.2

Pažeidžiant Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 straipsnį (1 priedėlis) - Apyskaitos duomenimis bendroji metinė asignavimų suma dviejuose straipsniuose viršyta 14075,4 tūkst. Lt:

- Lietuvos taupomajam bankui įstatymu skirta 18000 tūkst. Lt, faktiškai duota 20604,4 tūkst. Lt, arba 2604,4 tūkst. Lt daugiau;
- valstybės skolos aptarnavimo išlaidoms įstatymu skirta 88790 tūkst. Lt, faktiškai panaudota 100261 tūkst. Lt, arba 11471 tūkst. Lt daugiau.

Be to, Apyskaitoje nurodyta, kad akcinei bendrovei "Lietuvos energija" taip pat viršyta bendroji metinė asignavimų suma (planas 147576,6 tūkst. Lt, įvykdyta 148472,7 tūkst. Lt, viršijimas 896,1 tūkst. Lt), tačiau 972,7 tūkst. Lt buvo negražintos paskolos likutis.

Pažymėtina, kad Vyriausybės teikiamame Apyskaitos "Aiškinamajame rašte apie Lietuvos valstybės ir savivaldybių biudžetų vykdymą 1995 metais" (pasirašytas finansų ministro A.Križinausko) nepaminėta, kad Lietuvos taupomajam bankui lėšų skirta daugiau nei įstatymu numatyta, o dėl valstybės skolos išlaidų viršijimo priežasčių nėra paaiškinimo.

Todėl mes atlikome tikrinimus ir nustatėme:

- Lietuvos Respublikos 1995 m. lapkričio 28 d. įstatymu Nr.I-1097 "Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų patikslinimo" Seimas gyventojų santaupų ir draudimo įmokų, sukauptų iki 1991 m. vasario 26 d., kompensacijoms mokėti skyrė 18 mln. Lt. Tačiau faktiškai šiam tikslui panaudota (išmokėta piliečiams) 20604,4 tūkst. Lt. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1995 m. spalio 18 d. posėdyje nusprendė (posėdžio protokolas Nr.47), atsižvelgiant į tai, kad santaupų atkūrimo ar kompensavimo fonde sukauptų lėšų nepakanka gyventojų indėlių bei draudimo įmokų kompensacijoms 1995 metais išmokėti, pavedė Finansų ministerijai 1995 metais skolintis šiam tikslui iš komercinių bankų iki 27 mln. Lt. Finansų ministerija pasiskolino iš Taupomojo banko 25 mln. Lt (1995 09 05 ir 1995 11 03 paskolos sutartys), iš kurių 20,6 mln. Lt įskaitė į valstybės biudžeto 1995 m. kasines išlaidas. Tokiu būdu 2,604 tūkst. Lt viršyti šiam tikslui skirti asignavimai (20604,4 - 18000).
- Palūkanų už banko kreditus bei kitų vidaus ir užsienio skolų aptarnavimo išlaidų straipsnis viršytas dėl to, kad
 - buvo sunku iš anksto apskaičiuoti palūkanų dydį (faktinis jų dydis 16-36 proc.);
 - Vyriausybės vertybinių popierių išleista daugiau nei numatyta įstatyme valstybės biudžeto deficitui dengti, todėl didesnės buvo išlaidos palūkanoms. Kitaip tariant, tai yra pasekmė pažeidimų, išsamiai aptartų kituose šios Išvados skyriuose.

2.2.3

Pažeidžiant Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 straipsnį (1 priedėlis), trylika asignavimų valdytojų viršijo darbo užmokesčiui skirtus biudžetinius asignavimus kitų paprastųjų išlaidų sąskaita bendrai 357,3 tūkst. Lt sumai:

- Vytauto Didžiojo universitetas (rektorius B.Vaškelis) - 126,5 tūkst. Lt;
- Lietuvos žemės ūkio akademija (rektorius A.Kustas) - 110,1 tūkst. Lt;
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (ministras M.Mikaila) - 94,8 tūkst. Lt;
- Valstybės saugumo departamentas (direktorius J.Jurgelis) - 10,9 tūkst. Lt;
- Marijampolės krikščioniškosios kultūros centras (rektorius kun. D.Jasulaitis) - 10,0 tūkst. Lt;
- Miškų ūkio ministerija (ministras A.Vasiliauskas) - 3,2 tūkst. Lt;
- Alytaus apskrities valdytojo administracija (valdytojas V.Baravykas) - 0,5 tūkst. Lt;
- Panevėžio apskrities valdytojo administracija (valdytojas P.Zablockis) - 0,4 tūkst. Lt;
- Statybos ir urbanistikos ministerija (ministras J.Laiconas) - 0,2 tūkst. Lt;
- Architektūros ir statybos institutas (direktorius E.Blaževičius) - 0,2 tūkst. Lt;
- Mokslininkų rūmai (direktorius T.Urbaitis) - 0,2 tūkst. Lt;
- Valstybinė lietuvių kalbos komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo (pirmininkas A.Rosinas) - 0,2 tūkst. Lt;
- Lietuvos veterinarijos akademija (rektorius V.Bižokas) - 0,1 tūkst. Lt.

2.2.4

Pažeidžiant valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 straipsnį (1 priedėlis), keturi asignavimų valdytojais nepaprastųjų išlaidų sąskaita viršijo paprastąsias išlaidas bendrai 1342,3 tūkst. Lt sumai:

- Generalinė prokuratūra ir teritorinės prokuratūros (generalinis prokuroras J.Nikitinas) - 1198,9 tūkst. Lt;
- Lietuvos veterinarijos akademija (rektorius V.Bižokas) - 143,1 tūkst. Lt;
- Valstybės vertybinių popierių apsaugos tarnyba prie Finansų ministerijos (direktorius V.Juknevičius) - 0,2 tūkst. Lt;

- Valstybinė techninės priežiūros tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (gen.direktorius J.Šimkūnas) - 0,1 tūkst. Lt.

2.2.5

Paprastųjų išlaidų sąskaita nepaprastąsias išlaidas viršijo devyni asignavimų valdytojais bendrai 70,7 tūkst. Lt sumai:

- *Aplinkos apsaugos ministerija (ministras B.Bradauskas) - 55,8 tūkst. Lt;
- *Matematikos ir informatikos institutas (direktorius M.Sapagovas) - 7,1 tūkst. Lt;
- *Miškų ūkio ministerija (ministras A.Vasiliauskas) - 2,4 tūkst. Lt;
- *Valstybinė veterinarijos tarnyba (direktorius K.Lukauskas) - 2,2 tūkst. Lt;
- *Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (direktorius A.Pečkys) - 2,1 tūkst. Lt;
- *Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (gen. direktorius V.Skuodis) - 0,4 tūkst. Lt;
- *Vilniaus dailės akademija (rektorius A.Šaltenis)- 0,4 tūkst. Lt;
- *Lietuvos miškų institutas (direktorius S.Karazija) - 0,1 tūkst. Lt;
- *Architektūros ir statybos institutas (direktorius E.Blaževičius) - 0,2 tūkst. Lt.

Valstybės kontrolė atliko 2.2-2.5 punktuose išvardintų asignavimų valdytojų ūkinės-finansinės veiklos tikrinimus, išanalizavo paprastųjų išlaidų, darbo užmokesčio bei nepaprastųjų išlaidų viršijimo priežastis ir savo kompetencijos ribose ėmėsi priemonių jiems įvertinti.

2.2.6

Socialinės ekonominės programos, finansuojamos iš valstybės biudžeto.

1.

Socialinėms ekonominėms programoms finansuoti 1995 metais įstatymu skirta 433300 tūkst. Lt, faktiškai asignavimų perduota 380780 tūkst. Lt, arba 87,9 procento.

Bendroji metinė asignavimų perdavimo užduotis neįvykdyta tokioms programoms:

- pavojingų atliekų tvarkymo (skirta 2200 tūkst. Lt, įvykdyta 592,5 tūkst. Lt, arba 26,9 procento);
- nacionalinių ir valstybės remiamų ekonominių programų nepriklausoma ekspertizė (8,0 tūkst. Lt; 1,6 tūkst. Lt, arba 20 procentų);
- "Partnerystė vardan taikos" (8700 tūkst. Lt; 6611,8 tūkst. Lt, arba 76 procentai);
- eksporto skatinimas (1000 tūkst. Lt; 631,9 tūkst. Lt, arba 63,2 procento);
- motinos ir vaiko sveikatos apsauga; medicinos programos; aplinka, žmogus, sveikata; sveikatos priežiūros reorganizavimas (12071 tūkst. Lt; 6142,7 tūkst. Lt, arba 50,9 procento);
- teisinės sistemos reforma: Generalinė prokuratūra (9000 tūkst. Lt, 3750 tūkst. Lt, arba 41,7 procento);
- gyvenamųjų namų šiltinimas (10000 tūkst. Lt; 6238,2 tūkst. Lt, arba 62,4 procento).

Buvo pažeistas Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 straipsnis (2 priedėlis) - Apyskaitos duomenimis:

- bendroji metinė asignavimų suma viršyta nežymiai - iš viso 0,3 tūkst. Lt (Aplinkos apsaugos ministerija kitoms programoms - 0,1 tūkst. Lt ir Miškų ūkio ir medienos pramonės plėtojimo programai - 0,2 tūkst. Lt);
- paprastosios išlaidos viršytos nepaprastųjų sąskaita (Teisingumo ministerija: teisinės sistemos reformos programa - 115,2 tūkst. Lt; Statybos ir urbanistikos ministerija: "Būstas", žemės gelmių ištyrimo ir naudojimo, teritorinio planavimo darbų programa - 0,8 tūkst. Lt).

Apyskaitos aiškinamajame rašte nepateikti duomenys apie atskirų socialinių programų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, nepilno finansavimo priežastis bei pažeidimus.

2.

Valstybės kontrolė patikrino dvi socialines ekonomines programas, finansuotas iš 1995 metų valstybės biudžeto:

- gyvenamųjų namų šiltinimo;
- "Partnerystės vardan taikos".

Priimti Valstybės kontrolės sprendimai, duoti įpareigojimai ištaisyti nustatytus darbo trūkumus.

2.2.7

Valstybės išdo išlaidos teikiant paskolas ūkio subjektams.

Valstybės biudžeto lėšos 1995 metais (kaip ir ankstesniais metais) buvo naudojamos paskoloms, nenumatytais metiniame biudžeto įstatyme, teikti. Šios paskolos buvo teikiamos tuo metu, kai 1995 metais (ypač pirmajame

pusmetyje) buvo nepilnai finansuojamos iš valstybės biudžeto išlaikomos įstaigos. Tokių paskolų grąžinimo terminai dažnai buvo ilgesni nei biudžetiniai metai bei būdavo dar ir pratęjami keletą kartų.

Neturint laisvų lėšų (papildomų pajamų) paskoloms teikti, 1995 metais panaudota 78456,4 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų, iš jų savivaldybėms 9208,1 tūkst. Lt. Ūkio subjektams skirtų paskolų sąrašas ir apibūdinimas 11 priede.

Valstybės išdas 1996 m. sausio 1 d. turėjo keturias įmonėms suteiktas paskolas (iš viso 6696,2 tūkst. Lt), kurių grąžinimui buvo suėję terminai:

- AB "Lietuvos energija" - 972,7 tūkst. Lt;
- Laikraščio "Lietuvos darbininkas" redakcija - 10 tūkst. Lt;
- Vilniaus šiltnamių valstybinė įmonė "Vilinta" (AB "Vilniaus šiltnamiai") - 1215 tūkst. Lt;
- Įmonė "Jūra" - 4498,5 tūkst. Lt.

Patikrinus šių paskolų būklę 1996 09 01, nustatyta:

- Specialios paskirties akcinei bendrovei "Lietuvos energija" Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr.1598 (Ministras Pirmininkas A.Šleževičius, Finansų ministras R.Šarkinas) suteikta 31,7 mln. Lt paskola, nustatant 11 procentų metinę palūkanų normą. Paskola turėjo būti grąžinta iki 1995 m. gruodžio 29 d. Negrąžinta 972,7 tūkst. Lt, kurie įskaityti į 1996 metų šiai įmonei skirtą biudžetinį finansavimą.
- Laikraščio "Lietuvos darbininkas" redakcijai Vyriausybės 1992 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr.369 (pasirašė Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas G.Vagnorius) skirta 10 tūkst. Lt (1000 tūkst. rublių) leidybos įrangai įsigyti. Laikraščio redakcija skolą turėjo grąžinti iki 1995 m. gruodžio 1 d. Grąžinimo terminas nepratęstas, skola negrąžinta.
- Vilniaus šiltnamių valstybinei įmonei "Vilinta" (AB "Vilniaus šiltnamiai") Vyriausybės 1992 m. gruodžio 30 d. nutarimu Nr.983 (pasirašė Ministras Pirmininkas B.Lubys, Ekonomikos ministras J.Veselka) pavesta Finansų ministerijai skirti 2,4 mln. Lt (243 mln. talonų) paskolą išsaugoti šiltnamius žiemos laikotarpiu ir užtikrinti tolesnį jų naudojimą. Paskola turėjo būti grąžinta per 1993 metų II ir III ketvirčius. Paskolos negrąžinus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. kovo 16 d. nutarimu Nr.177 terminas pratęstas iki 1994 m. gruodžio 31 d. Dalis paskolos (1215 tūkst. Lt) negrąžinta, grąžinimo terminas nepratęstas.
- Vyriausybės 1993 m. birželio 7 d. nutarimu Nr.398-8 (slaptas) Klaipėdos valstybinei įmonei "Jūra" suteikta 4516 tūkst. Lt paskola, kuri nustatytu terminu (1993 m. gruodžio 14 d.) negrąžinta, grąžinimo terminas nepratęstas. 1996 m. sausio 1 d. įmonė "Jūra" buvo skolinga valstybės išdui 4498,5 tūkst. Lt.

Taigi valstybės išde atsirado trys "blogos" paskolos, kurias visiškai susigrąžinti perspektyvų nėra (5723,5 tūkst. Lt) (10+1215+4498,5= 5723,5).

Be to, Apyskaitos duomenimis, šalies savivaldybės iki 1996 01 01 negrąžino iš valstybės biudžeto 1995 metų lėšų gautų paskolų (9208,1 tūkst. Lt):

- Mažeikių rajono savivaldybė - 6311,3 tūkst. Lt;
- Ignalinos rajono savivaldybė - 1360,0 tūkst. Lt;
- Šilutės rajono savivaldybė - 755,9 tūkst. Lt;
- Visagino miesto savivaldybė - 400,0 tūkst. Lt;
- Šalčininkų rajono savivaldybė - 380,9 tūkst. Lt.

Mes primename, kad valstybės biudžeto lėšų naudojimas paskolų teikimui įstatymais nereglamentuotas (vykdomas vienkartiniais Vyriausybės sprendimais).

2.2.8

Valstybės išdo lėšų laikymas depozituose.

Valstybės išdo lėšų laikymo depozituose tvarka įstatymais ar kitais teisės aktais neregamentuota.

Valstybės išde nesant laisvų lėšų (papildomų pajamų), Vyriausybės sprendimais 1995 metais Finansų ministerija pervedė valstybės biudžeto lėšas į depozitus Lietuvos banke (40 mln. Lt) bei komerciniuose bankuose (57,8 mln. Lt). Lėšos iki 1996 01 01 negrąžintos, o vėliau 27805 tūkst. Lt AB "Aurabanke" Seimo sprendimu kapitalizuotos, Vakarų banke dėl bankroto procedūrų iš 30 mln.Lt depozito didžioji dalis bus prarasta.

Nepasiteisino sprendimai valstybės biudžeto depozitais spręsti komercinių bankų ("Aurabankas", Vakarų bankas) likvidumo problemas.

2.2.9

Kitos pastabos.

1. Valstybės biudžeto lėšomis išlaikomose įstaigose toliau didėjo kreditorinis įsiskolinimas (1995 01 01 - 193,4 mln. Lt, 1996 01 01 - 246,6 mln. Lt arba 1,3 karto).

Kai kuriose biudžetinėse įstaigose jis padidėjo net du - tris kartus, pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžiose įstaigose nuo 32,8 mln. Lt iki 71,4 mln. Lt, Generalinėje prokuratūroje - nuo 0,5 mln. Lt iki 1,4 mln. Lt, Švietimo ir mokslo ministerijoje - nuo 0,9 mln. Lt iki 2,0 mln. Lt. Didžiausią kreditorinio įsiskolinimo dalį sudarė įsiskolinimai už kūrą, elektros energiją ir šildymą.

Padidėjo ir debitorinis įsiskolinimas. Jei 1995 m. sausio 1 d. jis buvo 65,7 mln. Lt, tai metų pabaigoje - 89,9 mln. Lt, arba 1,4 karto didesnis.

2. Remiantis Lietuvos Respublikos ekonomikos ministerijos ir Statistikos departamento pateikta informacija apie *Valstybės investicijų programos vykdymo rezultatus 1995 metais*, galima daryti išvadą, kad programoje numatytų investicinių projektų įgyvendinimas vyko labai blogai. Projektams finansuoti iš visų šaltinių (valstybės biudžeto lėšos, užsienio paskolos ir nuosavos įmonių lėšos) numatyta panaudoti 1401 mln. Lt, panaudota tik 408 mln. Lt, arba 29,1 procento planuotos apimties.

Iš valstybės biudžeto skirtos lėšos programiniuose objektuose buvo panaudotos 83,9 % , t.y. mažiau nei vidutinis šalies ūkyje panaudotų biudžetinių asignavimų lygis (96,5 %), o skirtos užsienio paskolos investicijų programos objektuose panaudotos tik 14 procentų, įmonių nuosavos lėšos - 23,3 procento.

Blogus rezultatus sąlygojo tai, kad daliai investicinių objektų buvo pavėluotai parengta projektinė dokumentacija. Net trečdalis 1995 metų programos objektų 1996 m. sausio 1 d. dar neturėjo išsamiai parengtos projektinės dokumentacijos (ypač energetikos, transporto ir pramonės sektoriuose).

3. Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 14 straipsnyje nustatyta, kad Vyriausybės rezervo fondo negalima naudoti valdymo aparato išlaikymo išlaidoms. Tačiau sąvoka "valdymo aparato išlaikymo išlaidos" kituose teisės aktuose išsamiau neapibrėžta arba naudojamos giminingos sąvokos. Pavyzdžiui, Finansų ministro 1995 m. birželio 29 d. įsakymu Nr.72 patvirtintoje Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijoje yra išskirtos ir išvardintos tik valstybės valdymo išlaidos. Tai trukdo taikyti minėto įstatymo 14 str. reikalavimus bei daro neįmanomą tų reikalavimų vykdymo kontrolę.

Lietuvos Respublikos Seimas pakeitė Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 23 str. redakciją (1995 m. vasario 14 d. įstatymas Nr.I-793), ir nustatė, kad lėšas, papildomai gautas vykdant Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą, ir netekusius paskirties asignavimus valstybės papildomoms reikmėms tenkinti, Lietuvos Respublikos Vyriausybės teikimu skirsto Lietuvos Respublikos Seimas, priimdamas atitinkamus įstatymus. Gi Lietuvos Respublikos Vyriausybė neperžiūrėjo savo 1994 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr.1194 "Dėl gautų įplaukų į biudžetą už realizuotą konfiskuotą turtą ir kontrabandos būdu įvežtą ar išvežamą turtą, kurio savininkas nenustatytas, panaudojimo" ir 1994 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr.1195 "Dėl kontrolės ir kai kurių kitų valstybinių institucijų materialinės bazės stiprinimo ir darbuotojų skatinimo", kuriais buvo leidžiama panaudoti dalį lėšų, išieškotų į valstybės biudžetą, teisėsaugos, teisėtvarkos, kontrolės ir kitų institucijų materialinei bazei plėsti ir darbuotojams skatinti.

Kadangi Valstybės kontrolės įstatyme ir Mokesčių administravimo įstatyme yra numatytas šių institucijų materialinės bazės stiprinimas ir darbuotojų skatinimas tam naudojant dalį lėšų, tikrinimais išieškotų į valstybės ir savivaldybių biudžetus, taip pat į valstybės fondus, mūsų nuomone, Vyriausybė turėjo parengti įstatymą dėl bendros visų kontrolės, teisėsaugos, teisėtvarkos institucijų veiklos skatinimo tvarkos.

3 VALSTYBĖS KONTROLĖS STEBIMOS PROBLEMOS

Valstybės kontrolė stebi, kaip yra sprendžiamos problemos, į kurias atkreiptas dėmesys Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės departamento išvadoje dėl 1994 metų valstybės biudžeto apyskaitos. Be to, šiame išvados skyriuje pateikti klausimai, kuriuos paliekame atvirus ir toliau stebėsime.

Pradėtos spręsti arba išspręstos šios Valstybės kontrolės Išvadoje dėl 1994 metų Vyriausybės parengtos Apyskaitos paminėtos problemos:

- priimtas mokesčių pagrindų įstatymas, tačiau nėra daugelio poįstatyminių aktų, numatytų šiame įstatyme;
- numatytos ekonominės sankcijos už pažeidimus, padarytus atsiskaitant grynais pinigais;
- nuo vieno iki šešių mėnesių pailgintas laikotarpis, per kurį Valstybės kontrolė turi įvertinti Vyriausybės teikiamą Apyskaitą dėl valstybės biudžeto vykdymo.

Problemos, kurių sprendimą toliau stebėsime:

- neturime išsamios biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkymo teisinės bazės ir metodologijos. Nepatvirtinta valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos sudarymo tvarka. Biudžetinės įstaigos iki šiol naudoja 1987 metų buhalterinės apskaitos tvarkymo instrukcija;
- nepatvirtintos paskolų, duodamų iš valstybės biudžeto, skyrimo bei depozitų laikymo taisyklės.

Bendrojo pobūdžio problemos, kurias pradedame stebėti atsižvelgdami į 1995 metais atliktų tikrinimų rezultatus:

- silpna vidaus kontrolė biudžetiniame sektoriuje (šiuo metu vidaus kontrolės sistema neturi sisteminio pobūdžio, neregamentuota įstatymu, nenustatyti vidaus kontrolės standartai);
- nepakankamas atsiskaitomumas apie valstybės turtą šalies mastu;
- nepakankamas atsiskaitymas apie lėšų, skiriamų įvairiems iš valstybės biudžeto finansuojamiems fondams, panaudojimą (tiek įmonių, įstaigų, tiek valstybės mastu);
- Lietuvos Respublikos išdo sistemos tam tikrų komponentų diegimas atsilieka nuo Vyriausybės nustatytų tempų.

4 BENDROSIOS IŠVADOS

1. Įstatymais nustatytos valstybės biudžeto užduotys neįvykdytos (pajamos - 97,1 proc., išlaidos - 96,5 proc.).
2. Valstybės biudžeto faktinė pajamų ir išlaidų struktūra skyrėsi nuo įstatymais nustatytos valstybės biudžeto struktūros.
3. Atliktų tikrinimų metu nustatyti dideli pažeidimai bei šalies ūkio biudžetinio sektoriaus vidaus kontrolės sistemos silpnumas, neleidžia mums su pagrįstu įsitikinimu tvirtinti, kad visos, ypač mūsų netikrintos, 1995 metų valstybės biudžeto pajamos ir išlaidos padarytos laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų.
4. Siūlome spręsti, ar tvirtinti Apyskaitos duomenis:
 - 4.1. Dėl kasos apyvartos lėšų: nesilaikant Biudžetinės sandaros įstatymo 15 str. ir Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 1 str. reikalavimų, neišsaugotos kasos apyvartos lėšos (100000 tūkst. Lt);
 - 4.2. Dėl deficito finansavimo: nesilaikant Valstybės biudžeto 1995 metų įstatymo 4 str. reikalavimų, Vyriausybė paėmė paskolų 123452 tūkst. Lt daugiau, nei įstatymas leido imti planiniam deficitui dengti.
5. Atkreipiame dėmesį į Išvadoje pabrėžtas bendrąsias ir specifines valstybės biudžetinio sektoriaus atsiskaitomumo gerinimo problemas

5 PRIEDAI

Išvados dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos sudėtine dalimi yra tokie priedai:

1. Valstybės kontrolės 1995 metų ataskaita.
2. Diagramos: Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto pajamų užduočių vykdymas 1995 metais (procentais).
3. Pažyma apie mokesčių nepriemokas valstybės biudžetui (1995 m. ketvirčiais).
4. Diagramos: Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto pajamų struktūra 1994 m. - 1995 m. (procentais).
5. Valstybės biudžeto 1995 metų išlaidų analizė.
6. Diagramos: Lietuvos Respublikos valstybės 1995 metų biudžeto išlaidų struktūra (procentais).
7. Diagramos: Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto išlaidų struktūra 1994 m. ir 1995 m. (procentais).
8. Pažyma apie perduotus asignavimus iš 1995 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto.
9. Pažyma apie valstybės biudžeto 1995 metų išlaidų įvykdymą, įskaičius į finansavimą nepanaudotus 1994 metais lėšų likučius.
10. Pažyma apie valstybės biudžeto 1995 metų išlaidų struktūros pagrindinių rodiklių įvykdymą.
11. Paskolų ūkio subjektams, suteiktų 1995 metų valstybės biudžeto lėšomis, sąrašas ir apibūdinimas.
12. Valstybės kontrolės ūkinės ir finansinės veiklos tikrinimo ataskaita.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolierius **V.Kundrotas**

Valstybės kontrolės Biudžeto kontrolės skyriaus viršininkas **R.Pužauskas**

Valstybės kontrolės Biudžeto vykdymo kontrolės poskyrio viršininkė **A.Meiluvienė**